

door Jaap van Luin

Geachte aanwezigen en beste, lieve Roni,

Ik ga een beetje tijd vragen voor mijn inleiding, maar het is een dik boek en we kennen elkaar best al een flinke tijd. Roni, ik loop af en toe een zijpad in, maar ik kom steeds terug bij het lezen van je boek en mijn leeservaring met je nieuwste boek **Murphy Slaw**.

We kennen elkaar uit het Haarlemse: de winkelstraten, soms spreek ik je in de Albert Heijn, en ik zwaai als ik je zie wanneer ik op de fiets zit op weg naar de markt, waar zoon Floris een kraam heeft met allerlei heel kleurige manden, matten en doeken uit Ghana en andere landen. Vroeger had ie een kleurrijke winkel in de Zijlstraat, dáár kwam je graag, soms komen we elkaar tegen in een galerie bij een opening, of bij een tentoonstelling.

Altijd in Haarlem, Roni, áls ik je zou ontmoeten in het winkelcentrum aan de Binnenweg in Heemstede, dan zou ik denken dat Ik ineens in het verkeerde decor terecht was gekomen. Of dat ik nu dan toch dingen door elkaar ga halen. Je bent *altijd in kleur*. Toen ik de afgelopen dagen die mooie zwart-witfoto van je zag, in de Kleine Zaal van de Vishal, zoals jij die mooie expositie-etalage noemt, jij samen met en je nieuwste telg uit de serie boeken rondom Murphy, **Murphy Slaw**, dacht ik even: zwart-wit staat je ook heel goed. Maarrr.... kleur is toch leuker, zeker op straat.

Oooooit, meer dan een jaar geleden vroeg je me: 'Wil je iets zeggen bij de presentatie van mijn volgende boek, waaraan ik bezig ben?' Ooit... echt lang geleden, misschien moest corona nog komen. Ik sprak je, dit voorjaar?, een keer in Albert Heijn, toen je in een dipje zat. Je zei: 'Ik dacht het wordt een meesterwerkje, maar ik vind sommige gedeeltes moeten spannender, en nog iets... de uitgever had het over het over inkorten, en over een naamsverandering van de titel... maar het is *mijn* kind.' Ergens in de afgelopen zomer zei je: 'Je doet het toch? Het boek is nu bijna af.'

Ik vraag: 'Wanneer denk je dat de boekpresentatie is?' Jij zegt: 'Ergens vroeg of laat in de herfst.'

Ergens vroeg of laat in de herfst. Nou, dan ga ik niet zeggen: 'Nee dan kan ik niet, want ik heb al iets in de herfst.' *Ergens vroeg of laat in de herfst*. Zo'n echte, goed doordachte Roni Klinkhamerzin... Een RKZ'tje.

Eind augustus, *deze* augustus, sta ik bij de horlogemaker, bij jou op de hoek. Ik heb net een *jongens*-horloge gekocht, omdat voor de zoveelste keer, maar nu echt mijn horloge kwijt ben. Ik had zo'n mooi nepgouden *heren*-horloge met een nepgouden bandje met een knipje, dat je heel moeilijk vast krijgt en dat op de raarste momenten ineens loslaat. En dat is nu gebeurd, ergens in de duinen.

Goed ik sta daar op de hoek, opgelucht en blij met mijn nieuwe *onverliesbare* horloge en ik sta te praten met Nel, die je ook wel kent. Zij werkte in de kleurige winkel van Flop. Wij staan op die hoek en jij komt langs. Je zegt: 'Het boek is af... komen jullie maar mee... dan krijg je het boek meteen mee. Boter bij de vis, waar de vis altijd blij mee is. ('Zei jij dat, of zei ik dat? Dat weet ik niet meer.)

We gaan naar binnen, naar boven via een mooi gekleurde trap, heel steil, goed vasthouden. Eénmaal boven zie ik dat alles om je heen ook kleur heeft. De raamkozijnen, in verschillende kleuren en mooi beschilderde plafonds. Rondom kasten vol mooi opgestelde beeldjes, boekjes, boeketjes en veel heel aparte maakzels of gevonden dingen. Ongetwijfeld veel voorwerpen, met verhalen.

Jouw kamer ziet er ergens een beetje uit als mijn kamer, maar veel geordender. Dat is inspirerend voor me! Zo kan het ook denk ik, Roni kan verzamelen *en* ordenen.

Op de kleurige vloerbedekking, staat een gekleurde stoel, jouw lievelingsstoel, denk ik, *daar* ga je zitten. Ik zit voor je, een beetje audiëntie-achtig en ik krijg het boek. Je schrijft ter plekke een poëtische opdracht: *Voor Jaap van Luyn*. (Ik ben met een *i*, maar een *y* is ook mooi, dan klinkt mijn naam deftiger.)

*Voor Jaap
Grasduin er ,maar lekker in
Alsof je een groene appel
In het gras
zoekt in
Augustus*

Daaronder: *Liefde en bewondering*.

En nog even praktisch: *Wel doen hoor a.j.b., de boekpresentatie is ergens hier of daar in t najaar.*

Ik ga naar huis, denk: 'Mijn dikste boek ooit.. En gauw gaan lezen, want het is al bijna: 'ergens in het najaar... vroeg of laat'. Dus... de dagen daarna begin ik af en toe te lezen in **Murphy Slaw**.

Tegelijkertijd is mijn hoofd óók erg bezig met de berichtgeving over de oorlog in Oekraïne en de krijgsvreemde sfeer die er rondom die ellende daar ook bij ons wordt opgeroepen. En daarbij heb ik laatste tijd regelmatig appcontact met een jongen, die ik ooit begeleidde, toen hij hier als leerling op een Haarlemse school zat. Zijn moeder een Russische, zijn vader uit Afghanistan is ooit gevlucht naar Nederland en *daar* heeft zijn moeder met haar twee zoontjes hem gelukkig teruggevonden. De oudste jongen is inmiddels een man van een jaar of veertig en al jaren een geslaagd zakenman in Rusland. We appen sinds een jaar of drie. Hij beklaagt zich over de foute vijandige berichtgeving uit het Westen die *zijn* Rusland beschuldigt en in een kwaad daglicht stelt. Hij, die jongen van toen, leeft en denkt nu voor mij vanuit een *andere eigen wereld*, als het gaat over de oorlog in Oekraïne. Dát houdt me bezig!

Ondertussen probeer ik een paar hoofdstukken achter elkaar in **Murphy Slaw** te lezen. In mijn hoofd ontstaat een tweestrijd tussen lekker lezen in jouw boek en tegelijkertijd met angstige aandacht naar die berichten uit Oekraïne en Rusland kijken en lezen in de media en op die app met die Russische jongen van *toen*. Ik peins: Hoe kom je ooit tot elkaar als we zo stellig in onze eigen gedachten - en belevingswerelden blijven leven ?

Ik zoek een boek over de Tweede Wereldoorlog dat de oorlog vanuit twee kanten belicht. Dat boek maakt nog steeds veel indruk op me. En dat boek ben ik al een tijd kwijt. Het is een briefwisseling tussen de moeder van een goede vriend van mij, een Duitse vrouw, die in Nederland getrouwd was, met haar familie die in Duitsland woont. Een briefwisseling gedurende de jaren vóór, tijdens en ná de oorlog, zeg maar de tijd rondom de opkomst en de neergang van Hitler. De familie in Duitsland bewondert hem, de familie in Holland vreest hem. Twee verschillende belevings- en denkwerelden binnen één familie die elkaar ontmoeten in die brieven. De zus van mijn vriend, een historica heeft de brieven verzameld en van historische voetnoten voorzien.

Boek kwijt, maar de titel weet ik nog goed: *Ik denk zoveel aan jullie*. Een ideetje: wie weet, misschien bij Jarco Huijsing. Ik ga naar hem toe.

Jarco, dan nog mijnheer Huijsing, zegt: 'Ik kan het boek voor U opspeuren.' We praten nog wat verder over de oorlog *toen* en de oorlog *nu* in Oekraïne en de verschillende visies op de werkelijkheid.

En ineens zie ik bij hem op de toonbank een stapel nieuwe boeken van Rony Klinkhamer liggen: **Murphy Slaw**.

'Ja die boeken verkoop ik,' zegt Jarco. 'Ik ben een fan van Roni en van haar boeken. Ze heeft een heel *eigen* denk en schrijfwereld. Dit nieuwe boek **Murphy Slaw** ligt op mijn nachtkastje. Ik las de andere boeken óók, soms las ik tijden lang elke dag wel een hoofdstuk. Ik vind het vermakelijk, die *totaal eigen wereld* van Roni en van Murphy dus'. Ik zeg: 'Ik sta nog in den beginne van *die* nieuwe eigen wereld van Roni en ik word nu heel erg afgeleid door de bestaande wereld om me heen.

Terug op weg naar huis, denk ik: 'Hoe krijg ik weer ruimte in mijn hoofd om vermaakt te worden door een fantasiewereld?' Ik ga mijn best doen, maar eerst wil ik weten: hoeveel tijd heb ik nog? Binnenkort ga ik naar Roni en vraag gewoon: 'Weet je al een beetje welke dag vroeg of laat in de herfst is?'

Ondertussen begin ik me bij het lezen In **Murphy Slaw**, een beetje anders op te stellen, meer als een toeschouwer, meer te kijken naar de decors en de hoe de verschillende figuren opdraven in haar verhaal over Murphy en hoe die mensen eruit zien. Zoals je een strip leest met van die tekstballonnen, die dan bij haar weer een eigen leven gaan leiden, met allerlei taalverrassingen en taalavontuurtjes en soms een hele grote ballon met de langste alinea ooit!

Ik ga langzaam beseffen hoe ik moet lezen: *elk* hoofdstuk vanuit de idee: Kijken wat er nu weer gebeurt. En ik zie en lees: Roni goochelt met beelden, met decors en met woorden.

Begin november. Ik heb nog veel bladzijden te gaan, maar het boek begint te boeien, me te vermaken en af en toe af te leiden van de ellende op de wereld. Er zijn ook *leuke eigen denk- en fantasiewerelden*..

Maar... Hoelang heb ik nog tot die ene dag in de herfst? Ik fiets naar haar toe. Roni is thuis. Ze begroet me vanuit een zolderraam. Dat ziet er toch hoog uit

als je in een klein straatje staat. 'Ik kom eraan en trek de deur open'. En ja hoor, hoera, er is net een datum en er komt een uitnodiging over ruim twee weken.

Ik ben deze keer alleen met Roni, in die kleurige verzamel- en herinneringskamer en ik wil ook nog even mijn herinnering opfrissen. We kennen elkaar uit het Haarlemse, en dat Haarlemse is lang geleden begonnen. 'Roni, we hebben het er nooit over gehad, maar we kennen elkaar toch sinds een periode dat je bij ons op de afdeling opgenomen was, op de PAAZ.. ja de psychiatrie?' Roni: 'Ja dat was begin jaren zeventig. Ik was er best een aardig tijdje.'

We hebben het dan over bijna 50 jaar geleden! Allemaal namen komen langs. Roni vol verhalen over gewoontes op de afdeling, de verschillende groepsactiviteiten, de dagelijkse ochtendbesprekingen in de ruimte grenzend aan een binnenplaats en de tuin. Aan die bespreking namen deel de mensen die waren opgenomen samen met de verpleegkundigen, en één keer per week ook de groepsbehandelaren en de psychiaters en nog anderen.

Onderling contact, over problematieken praten en saamhorigheid stond hoog in ons vaandel, en daarbij was er ook ruimte voor creativiteit op allerlei manieren en beweging. Roni: 'We konden ook heerlijk keten met een klein groepje. Een keer hebben we vóór de ochtendbespreking begon, samen met een paar andere mensen de bedden uit onze slaapzaal op de binnenplaats gereden, daarin lagen we dus zogenaamd te slapen toen de ochtendbespreking begon. Jullie aan de andere kant van de ramen .

Er waren in die tijd vier psychiaters, die elk een aantal mensen op de afdeling begeleidden en behandelden. Roni was niet bij mij, maar bij een collega. Hij en zij waren totaal verschillende types. Ze vertelt dat haar leuke kleine groepje een keer beschilderde T shirts, met bij ons passende hondenkoppen droeg. En dan ging het over: wie was de beste, de zachtste, de aaibaarste e.d. Een poedel, een sint-bernardshond, een teckel en er was een boze bulldog. En dat was jouw psychiater .

Jij en die collega van me waren echt antipolen, jij *moest* medicijnen gebruiken, zo ernstig was jouw aandoening volgens hem, jij verdomde dat, ging er raar van lopen. Jullie kregen ruzie en *toen* besloot je: 'Ik ga hier weg, ik stop met

medicatie, en ik stop met mijn baan als onderwijzeres, dat past *niet* bij mijn geest. Ik ga *kunstenaar* worden. Dat is dan wel tegen de wil van thuis, maar ik ga vanaf nu een andere weg dan de weg die voor me was uitgedacht, ik ga vormgeven aan wat ik zie en voel en bedenk.'

En *dus*, begrijp ik nu stond ik toen, bijna 50 jaar geleden, aan de bron van jouw leven als kunstenaar: jouw Bethlehemstal. Je ging je leven vormgeven als performancekunstenaar, als auteur, als poëet en schilderes.

Dit gesprekje en onze gezamenlijke herinneringen hebben eraan bijgedragen dat ik met andere aandacht je laatste boek over Murphy ben gaan lezen. Bij ieder nieuw hoofdstuk kijken waar zijn we nu? en naar wat je nu weer voortvoert'. En ik mag zeggen het boek *ontspant* en het *vermaakt* me nu ook, om een woord van Jarco te lenen: er zijn ook *leuke* eigen werelden. Het leidt me af van de sombere gedachten, de gedachtepaden over de beknelling en verdrukking van de vrede door de oorlog. Het laat me lekker associëren, dingen aan elkaar verbinden en relativeren. Ik lees nu meer zoals je schreef in het voorwoord: 'Pluk af en toe een appel uit het gras in augustus', ofte wel niet meteen een hele boomgaard leegplukken.

En... hoor ik iemand denken, heb je het boek al uit?. Nee... ik heb nog een toetje van ruim 100 bladzijden. En dat toetje heb ik voor de komende tijd bewaard. Ik doe niet zoals mijn vader. Hij was huisarts, hij kwam vaak, tussen de middag in zijn witte jas uit de spreekkamer om even aan de eettafel te zitten waar zijn eten al klaarstond, en dan begon ie meestal meteen met het toetje. Mijn moeder kwaad: 'Doe dat nou eindelijk eens ander! *Niet meteen het toetje*. Eerst rustig kijken wat je gaat eten.' Het hielp niet. Hij zei, heel medisch: 'Het komt toch allemaal in die ene maag terecht'.

Zo lees ik nu niet meer. Ik luister meer naar mijn innerlijke moeder, en ik ga lekker verder smullen van het boek en ik bewaar het toetje voor het laatst.

Ik wens U allen een fijne leesmaaltijd met het boek van Roni: **Murphy Slaw**. En: laat U straks nog even bedienen door Jarco Huijsing die óók heel veel van de overige gerechten van Roni heeft geproefd.

Bron: 'MurphyNite' in *De Vishal*, Haarlem, 25 november 2022